

ANA TEMA¹

14. madde

Tutuklular ve Ayrımcılık

(Son Güncelleme Tarihi: 28.02.2025)

Giriş

Hapis cezası bağlamında ayrımcılık konusu Mahkemenin önüne iki açıdan gelmiştir. Bir yandan Mahkeme, özgürlüklerinden yoksun bırakılan farklı türdeki kişiler arasında ayrımcılık yapıldığı iddia edilen durumlar da dâhil olmak üzere, kişisel durumların bir yönü olarak tutukluların statüsüne dayalı ayrımcılık yapıldığı iddia edilen davaları incelemiştir. Mahkeme diğer yandan, hapis cezası bağlamında çeşitli gerekçelerde ayrımcılık sorunlarını meydana getiren bir dizi davayı incelemiştir.

Ayrımcılık Gerekçesi Olarak Tutuklu Statüsü

- Tutuklu statüsü, bir kişinin kişisel durumunun bir yönüdür ve 14. maddenin amaçları doğrultusunda “diğer durumlar” ile eşdeğerdir (*Stummer/Avusturya* [BD], 2011, § 90; *P.C./İrlanda*, 2022, § 80 ve bu kararda yapılan atıflar);
- Cezaevinde tutuklu bulunanlar da, 14. madde anlamında “diğer durum” kavramı kapsamına girmektedir (*Chaldayev/Rusya*, 2019, § 72);
- Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı açısından bakıldığında, tutuklular cezaevindeki hükümlülerle benzer bir durumdadır (*Laduna/Slovakya*, 2011, § 58; *Varnas/Litvanya*, 2013, § 114; *Chaldayev/Rusya*, 2019, § 75). Bununla birlikte, emekli maaşlarının ödenmesi bağlamında, hükümlü olarak cezaevinde bulunanların sanıklarla aynı veya benzer bir durumda oldukları değerlendirilmemektedir (*P.C./İrlanda*, 2022, §§ 87-92; ayrıca hükümlü olarak cezaevinde bulunanın durumu ile akıl sağlığı bozukluğunun tedavisi amacıyla alıkonulan bir kişinin durumu arasındaki karşılaştırma için bk. §§ 81-86).

Önemli Örnekler

- Stummer/Avusturya* [BD], 2011: emeklilik hakları hesaplanırken ceza infaz kurumunda yapılan çalışmanın dikkate alınmasının reddedilmesi;
- Clift/Birleşik Krallık*, 2010: cezanın süresine bağlı olarak erken tahliyeye ilişkin usul kurallarındaki farklılıklar;

¹ Bu belge Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup Mahkeme açısından bağlayıcı değildir. Bu tercüme, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin onayı ile yayımlanmıştır ve sadece **Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının** sorumluluğu altındadır.

- Ziyaret hakları (*Laduna/Slovakya*, 2011; *Chaldayev/Rusya*, 2019; *Vool ve Toomik/Estonya*, 2022) ve eş ziyaretleriyle (*Varnas/Litvanya*, 2013) ilgili olarak sanıklar ve cezaevinde bulunan hükümlülere yönelik muamelelerdeki farklılıklar;
- *P.C./İrlanda*, 2022: hükümlünün ceza infaz kurumunda bulunduğu süre boyunca emekli aylığı ödenmesinin askıya alınması;
- *Stott/Birleşik Krallık*, 2023: verilen cezanın türüne bağlı olarak, başvuran ile diğer cezaevindeki hükümlüler arasında erken tahliye uygunluk bakımından farklı muamele uygulanması.

Hapis Cezası Bağlamında Ayrımcılık

- *Khamtokhu ve Aksenchik/Rusya* [BD], 2017: kadınların müebbet hapis cezasından muaf tutulması;
- *Petrov/Bulgaristan*, 2008: bir tutuklunun, evli olmadıkları gerekçesiyle öncesinde birlikte yaşadığı arkadaşını telefonla arayamaması;
- *Rangelov/Almanya*, 2012: yabancı uyruklu olması nedeniyle başvurana sosyal terapi sağlanmasının veya tutukluluk koşullarının hafifletilmesinin reddedilmesi;
- *X/Türkiye*, 2012: eşcinsel bir tutuklunun, iddiaya göre koğuştaki diğer tutuklulardan korunması amacıyla sekiz aydan fazla bir süre boyunca tamamen tecrit edilmesi;
- *Martzakis ve diğerleri/Yunanistan*, 2015: HIV pozitif tutuklular için kötü fiziki ve sıhhi tutukluluk koşulları ve ceza infaz kurumunun psikiyatri bölümünde uygun tedavinin yapılmaması;
- *Alexandru Enache/Romanya*, 2017: anneler için cezanın ertelenmesi, ancak küçük çocukların babaları için ertelenmemesi;
- *Aleksandr Aleksandrov/Rusya*, 2018: başvuranın ikâmet ettiği yer nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakmayan bir cezanın verilmesinin reddedilmesi;
- *Ēcis/Letonya*, 2019: erkek tutukluların kapalı ceza infaz kurumundan çıkmalarının genel olarak yasaklanması;
- *Dikaiou ve diğerleri/Yunanistan*, 2020: HIV pozitif tutukluların, ceza infaz kurumunun sıradan tutukluların da bulunduğu bir bölümündeki ortak bir hücreye yerleştirilmesi;
- *Bechi/Romanya*, 2024: HIV pozitif bir tutuklunun, diğer tutuklularla temas etme veya herhangi bir iş yapma imkânı olmaksızın ceza infaz kurumu hastanelerinin ayrı koğuşlarına yerleştirilmesi.

Diğer Atıflar

İçtihat Rehberleri:

- [Tutukluların Haklarına İlişkin Rehber](#)

Diğer Ana Temalar:

- [Cezaevinde Sağlık Hizmetleri \(Tutuklu hakları\)](#)

Diğerleri:

- Mahkeme ve Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı tarafından yayımlanan 2018 yılı baskılı [Ayrımcılık Yasağı Konusunda Avrupa Hukuku Kılavuzu](#)

BAŞLICA İÇTİHAT ATIFLARI

İlke Kararları:

- *Stummer/Avusturya* [BD], no. 37452/02, AİHM 2011 (1. No.lu Protokol'ün 1. maddesiyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal yok);
- *Khamtokhu ve Aksenchik/Rusya* [BD], no. 60367/08 ve 961/11, 24 Ocak 2017 (5. maddeyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal yok).

Diğer Davalar:

- *Petrov/Bulgaristan*, no. 15197/02, 22 Mayıs 2008 (8. maddeyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal);
- *Clift/Birleşik Krallık*, no. 7205/07, 13 Temmuz 2010 (5. maddeyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal);
- *Laduna/Slovakya*, no. 31827/02, AİHM 2011 (8. maddeyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal);
- *Rangelov/Almanya*, no. 5123/07, 22 Mart 2012 (5. maddeyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal);
- *X/Türkiye*, no. 24626/09, 9 Ekim 2012 (3. maddeyle bağlantılı olarak 3 ve 14. maddeleri: ihlal);
- *Varnas/Litvanya*, no. 42615/06, 9 Temmuz 2013 (8. maddeyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal);
- *Martzakis ve diğerleri/Yunanistan*, no. 20378/13, 9 Temmuz 2015 (3. maddeyle bağlantılı olarak 3. ve 14. maddelerinin ihlal edilmesi);
- *Alexandru Enache/Romanya*, no. 16986/12, 3 Ekim 2017 (8. maddeyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal yok);
- *Aleksandr Aleksandrov/Rusya*, no. 14431/06, 27 Mart 2018 (5. maddeyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal);
- *Ēcis/Letonya*, no. 12879/09, 10 Ocak 2019 (8. maddeyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal);
- *Chaldayev/Rusya*, no. 33172/16, 28 Mayıs 2019 (8. maddeyle bağlantılı olarak 8 ve 14. maddeleri: ihlal);
- *Dikaiou ve diğerleri/Yunanistan*, no. 77457/13, 16 Temmuz 2020 (3. madde: ihlal yok; 14. maddeyle bağlantılı olarak 3. madde: ihlal yok);
- *Vool ve Toomik/Estonya*, no. 7613/18 ve 12222/18, 29 Mart 2022 (8. maddesiyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal).
- *P.C./İrlanda*, no. 26922/19, 1 Eylül 2022 (1. No.lu Protokol'ün 1. maddesiyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal yok);
- *Stott/Birleşik Krallık*, no. 26104/19, 31 Ekim 2023 (5. maddeyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal yok);
- *Bechi/Romanya*, no. 45709/20, 25 Haziran 2024 (14. maddeyle bağlantılı olarak 3. madde: ihlal yok).